

Запропоновані напрями стабілізації ринку праці у післявоєнний період сприятимуть швидкому розвитку економіки України.

Література

1. Васильців, Т., Левицька, О., Рудковський, О. (2022). Структурні диспропорції та дисбаланси ринку праці областей Карпатського регіону України в умовах війни: тенденції, загрози, орієнтири політики стабілізації й використання можливостей. *Економіка та суспільство*, (37). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-37>
2. Вісімнадцяте загальнонаціональне опитування: Психологічні маркери війни (8-9 жовтня 2022). Соціологічна група «Рейтинг» (ratinggroup.ua)
3. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 8, (17 - 23 серпня 2022). <https://displacement.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23>
4. Комарницька, Г., Ястремська, Н., Павленко, Н. (2022). Вимушена міграція та її вплив на ринок праці в Україні. *Наукові перспективи*, № 6(24). С. 306-319. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6\(24\)-306-319](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6(24)-306-319)
5. Любомудрова, Н., Гойчук, В. (2022). Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*, (40). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-31>
6. Штундер, І. (2022). Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (40). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-22>

УДК: 336.2

Юлія Касперович

*к.е.н., старша наукова співробітниця відділу економічної стратегії
Центру економічних і соціальних досліджень,
Національний інститут стратегічних досліджень, Україна
yuliia.kasprovych@gmail.com*

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ПОДАТКОВИМИ ПІЛЬГАМИ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ ЛОГІСТИЧНИХ ТА КОМЕРЦІЙНИХ КОМПАНІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

STATE SUPPORT OF ENTREPRENEURSHIP WITH TAX BENEFITS AS AN OPPORTUNITY FOR LOGISTICS AND COMMERCIAL COMPANIES DURING MARTIAL LAW IN UKRAINE

Анотація. Здійснено огляд спеціальних податкових режимів, які можуть бути використані логістичними та комерційними компаніями для відновлення ділової активності під час воєнного стану в Україні.

Ключові слова: податкові пільги, воєнний стан, спрощена система оподаткування, фізичні особи – підприємці, єдиний податок, інвестиційні проекти із значними інвестиціями, індустріальні парки.

Abstract. A review of special tax regimes that can be used by logistics and commercial companies to restore business activity during martial law in Ukraine was carried out.

Key words: tax benefits, martial law, simplified taxation system, individual entrepreneurs, single tax, investment projects with significant investments, industrial parks.

З початком повномасштабної війни український народ та бізнес попри величезні втрати героїчно демонструють стійкість. Ділова активність поступово відновлюється. Як свідчить опитування власників бізнесу у рамках національного проекту «Дія.Бізнес», індекс ділової активності з початку війни опустився у зону негативних очікувань, досяг найнижчого значення у червні 2022 р. та відтоді впродовж липня-вересня 2022 р. мав висхідний тренд [1, с. 83]. З жовтня 2022 р. через зростання російських атак на енергосистему України відбувається погіршення ділових очікувань у майже всіх регіонах та сферах економіки.

Держава надає підтримку бізнесу у різних формах. Згідно вище згаданого опитування, більше третини бізнесу скористалися державною підтримкою (34,8 %), зокрема найчастіше – податковими пільгами (17,5 %) та пільговими кредитами (6,3 %) [1, с. 92]. Під час воєнного

стану держава зберегла існуючі та запровадила нові пільгові податкові режими (табл. 1). Податковими пільгами можуть скористатися, зокрема, логістичні та комерційні компанії.

Табл. 1. Огляд спеціальних податкових режимів в Україні (станом на жовтень 2022 р.)

Спеціальний податковий режим	Законодавча база спеціального податкового режиму
1) Спрощена система оподаткування	● Податковий кодекс України. ● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р.
2) Спрощена система з особливостями оподаткування	● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р. зі змінами Законами України № 2142-IX від 24.03.2022 р.; № 2173-IX від 01.04.2022 р.; № 2325-IX від 21.06.2022 р.
3) Дія Сіті	● Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1667-IX від 15.07.2021 р. ● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1946-IX від 14.12.2021 р.
4) Шахтарські містечка	● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» № 1914-IX від 30.11.2021 р.
5) Інвестиційні няні	● Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» № 1116-IX від 07.12.2020 р. ● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проєкти із значними інвестиціями в Україні» № 1293-IX від 02.03.2021 р. ● Закон України «Про внесення зміни до пункту 4 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору» № 1294-IX від 02.03.2021 р.
6) Індустріальні парки	● Закон України «Про індустріальні парки» № 5018-VI від 21.06.2012 р. ● Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про індустріальні парки» та деяких інших законодавчих актів України щодо залучення інвестицій у промисловий сектор економіки шляхом стимулювання створення індустріальних парків» № 1710-IX від 07.09.2021 р. ● Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» № 2330-IX від 21.06.2022 р., Закон України «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» № 2331-IX від 21.06.2022 р.

Джерело: складено автором

Таким чином, паралельно із загальною системою оподаткування в Україні станом на жовтень 2022 р. можна визначити шість пільгових спеціальних податкових режимів:

1) *Спрощена система оподаткування, обліку та звітності (чотири групи платників єдиного податку) для суб'єктів мікро, малого та середнього підприємництва зберігається незмінною.* Крім того, державою надана можливість добровільної сплати єдиного податку та єдиного соціального внеску. А саме тимчасово, з 01.04.2022 р. до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку I та II групи мають право не сплачувати єдиний податок. І водночас тимчасово, з 01.03.2022 р. та протягом 12 місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні, фізичні особи – підприємці (ФОП), особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та члени фермерського господарства мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе. Крім того, тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, санкції за порушення вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» не застосовуються, крім санкцій за порушення порядку здійснення розрахункових операцій при продажу підакцизних товарів. Відповідна норма надає суб'єктам малого та середнього підприємництва у сфері роздрібної торгівлі час для освоєння новітніх програмних реєстраторів розрахункових операцій (касових апаратів) без штрафів. Відповідне програмне забезпечення безкоштовно надається ДПС для встановлення підприємцями на смартфони, планшети, ноутбуки та комп'ютери.

2) *Спрощена система оподаткування з особливостями оподаткування* діє тимчасово з 01.04.2022 р. до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України за правилами для платників єдиного податку III групи без обмеження щодо обсягу доходу та кількості найманих працівників. Діє знижена ставка єдиного податку у розмірі 2 % доходу (раніше для III групи – 3 % доходу у разі сплати ПДВ або 5 % доходу у разі включення ПДВ до складу єдиного податку). Найбільш вигідною нова система стала для ФОП, які раніше

сплачували 5 % без ПДВ. Фактично для них відбулося зниження податкового навантаження на 3 відсоткових пункти (з 5 % до 2 %). Для решти суб'єктів господарювання вигода від нової розширеної спрощеної системи є неоднозначною, адже залежить від кожної окремо взятої моделі бізнесу логістичної або комерційної компанії. Після скасування митних пільг з ПДВ при імпорті товарів з 01.07.2022 р. у платників податків при поверненні із спрощеної на загальну систему оподаткування виникають проблеми подвійного оподаткування [2].

3) *Спеціальний податковий режим для ІТ-компаній резидентів Дія Сіті*. Податковими пільгами є знижені податки на працю (5 % ПДФО, ЄСВ 22 % від мінімальної зарплати, 1,5 % військовий збір) та особливий корпоративний податок (9 % на «виведений капітал» або 18 % на прибуток). Реєстр резидентів Дія Сіті станом на кінець жовтня 2022 р. налічує 384 ІТ-компанії та розміщений публічно на порталі спеціального режиму оподаткування.

4) *Спеціальний податковий режим у шахтарських містечках* для платників податків, що утворені після 01.01.2022 р., основним видом діяльності мають переробну промисловість, річний дохід до 40 млн грн та кількість працівників не менше 10 осіб. Податковими пільгами є звільнення від податку на прибуток підприємств, звільнення від ПДВ при імпорті обладнання та комплектуючих, звільнення від рентної плати за спеціальне використання води та лісових ресурсів, звільнення від оподаткування платою за землю. Спецрежим діє тимчасово до 01.01.2037 р. Перелік населених пунктів, на які розповсюджується спеціальний податковий режим, закріплений Податковим кодексом України. Втім, з початком повномасштабної війни з 24.02.2022 р. частина з переліку населених пунктів Донецької та Луганської областей опинилися на лінії фронту (міста Вугледар та Торецьк Донецької області) та під окупацією військами РФ (міста Лисичанськ, Привілля, Новодружеськ, Золоте, Гірське та селище Тошківка Луганської області). Великі сподівання українців та героїчні зусилля Збройних Сил України докладаються на контрнаступ для звільнення тимчасово окупованих територій.

5) *Податкові та митні пільги для інвестиційних проектів із значними інвестиціями (т.зв. інвестиційні няні)*. Податковими пільгами є звільнення від податку на прибуток підприємств на 5 років, звільнення від ПДВ та ввізного мита при імпорті нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, спрощення регуляторних вимог до рішень органів місцевого самоврядування про надання пільг з плати за землю. Спецрежим діє тимчасово до 01.01.2035 р. З урахуванням реалій воєнного стану у Верховній Раді України зареєстровано законопроект про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» № 8138 від 19.10.2022 р., яким серед іншого передбачено зниження вимог до інвестиційного проекту для надання державної підтримки. Вимога щодо створення впродовж строку реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями знижена з 80 до 50 нових робочих місць. Вимога щодо обсягу значних інвестицій в об'єкти інвестування протягом строку реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями знижена з 20 до 12 млн євро. Таким чином, перспектива реалізації таких проектів стане більш реалістичною. Можна згадати для порівняння, що в середині 2020 р. у першій редакції ініційованого Президентом України та визначеного як невідкладний базового законопроект № 3760 від 01.07.2020 р. вимоги становили 150 нових робочих місць та обсяг інвестицій 30 млн євро відповідно.

6) *Податкові та митні пільги для учасників індустріальних парків*. Податковими пільгами є звільнення від податку на прибуток підприємств на 10 років за умови реінвестування, звільнення від ПДВ та ввізного мита при імпорті нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, спрощення регуляторних вимог до рішень органів місцевого самоврядування про надання пільг з плати за землю та податку на нерухоме майно з об'єктів нежитлової нерухомості. Очікується, що індустріальні парки стануть точками економічного зростання економіки на основі залучення іноземних інвестицій для відродження та модернізації промислового потенціалу України. Крім того, індустріальні парки покликані сприяти релокації підприємств зі східних та південних регіонів, де ведуться активні бойові дії. Станом на жовтень 2022 р. до Реєстру індустріальних (промислових) парків включено 57 індустріальних парків.

Таким чином, держава надає істотну підтримку підприємництву у формі податкових пільг. Спеціальні податкові режими існують для малого, середнього та великого бізнесу. Логістичні та комерційні компанії можуть скористатися податковими пільгами безпосередньо або розбудувати свій бізнес навколо бізнес-партнерів, що їх використовують. З боку держави важливим є налагодження моніторингу та оцінки ефективності наданих податкових стимулів [3]. За потреби необхідно їх оперативно удосконалювати до вимог часу. Відтак важливою є роль наукового та аналітичного забезпечення. Спільна системна робота стає запорукою прискорення економічного відновлення для наближення Перемоги над країною-агресором рф.

Література

1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні. *Дія.Бізнес*. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-u-veresni>
2. Касперович Ю.В. Трансформація спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 30 травня 2022 р.). Київ: КНЕУ, 2022. С. 341-345. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/37795>
3. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/>

УДК: 658.3:338.1

Людмила Козак

*к.е.н., професор, завідувач кафедри «Економіка»,
Національний транспортний університет, Україна
lskozak1@gmail.com*

Олеся Федорук

*к.е.н., доцент, доцент кафедри «Економіка»,
Національний транспортний університет, Україна
olesiavfedoruk@gmail.com*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЙСНОСТІ

IMPLEMENTATION OF THE ENTERPRISE SUSTAINABILITY CONCEPT IN THE MODERN ECONOMIC REALITY

Анотація. У процесі дослідження виявлено, що вирішення глобальних проблем не можливе без узгодження дій та стратегій розвитку всіх рівнів, починаючи від світової економіки, переходячи до національних економік, економік галузей та підприємств. Обґрунтовано, що оптимальна структура передумов переходу підприємств до сталого розвитку повинна розглядатися в єдності економічної, соціальної та екологічної сфер.

Ключові слова: сталий розвиток, підприємство, стратегії, національна економіка, управління, ефективність, економічна безпека.

Abstract. In the process of research, it was found that solving global problems is not possible without coordination of actions and development strategies at all levels, starting from the world economy, moving to national economies, economies of industries and enterprises. It is substantiated that the optimal structure of the prerequisites for the transition of enterprises to sustainable development should be considered in the unity of the economic, social and environmental spheres.

Key words: sustainable development, enterprise, strategies, national economy, management, efficiency, economic security.

Стале зростання має за мету ресурсоефективну, більш конкурентоспроможну економіку, що передбачає: низьковуглецевий розвиток, який забезпечує ефективне, стає використання ресурсів; захист довкілля, скорочення викидів і запобігання втраті різноманіття; капіталізацію лідерства Європи у розвитку нових зелених технологій і методів виробництва; впровадження ефективних інтелектуальних електромереж; мобілізацію мереж масштабу ЄС для надання